

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою Інституту
історії України НАН України
від 25.09.2018 р., протокол № 8

Голова вченої ради,
академік НАН України
_____ Смолій В.А.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

***«Техніка, методика та методологія дослідницької праці: основи
підготовки дисертаційних студій»***

підготовки здобувачів вищої освіти
на третьому (освітньо-науковому) рівні
на здобуття ступеня: доктор філософії (PhD)
за спеціальністю: 032 «Історія та археологія»
галузі знань: 03 «Гуманітарні науки»

Київ – 2018

Розробники силябусу:

Гарант освітньої програми:

**НАЗВА ДИСЦИПЛІНИ: ТЕХНІКА, МЕТОДИКА ТА МЕТОДОЛОГІЯ
ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРАЦІ: ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ ДИСЕРТАЦІЙНИХ СТУДІЙ**

Нормативні навчальні дисципліни.

Дисципліни професійної підготовки

Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»

Спеціальність: 032 «Історія та археологія»

Освітній рівень: третій рівень освіти (доктор філософії)

ВИКЛАДАЧ: Ясь Олексій Васильович, доктор історичних наук, провідний науковий співробітник відділу української історіографії Інституту історії України НАН України

Тел. роб. +38(044)279-87-04

E-mail: alexyas@ukr.net

Персональні профілі та сторінки web-ресурсів:

<https://nas.academia.edu/OleksiiYas>

<http://resource.history.org.ua/person/0000523>

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=x9oT1kEAAAAJ&hl=uk>

<https://orcid.org/0000-0002-5816-2876>

<https://www.webofscience.com/wos/author/record/1217719>

<http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/0009169>

<https://ouci.dntb.gov.ua/?author=0000-0002-5816-2876>

https://chtyvo.org.ua/authors/Yas_Oleksii/

https://uk.wikipedia.org/wiki/Ясь_Олексій_Васильович

ЗАГАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ: 5 кредитів ECTS

Аудиторних занять: 60 академічних годин (20 лекційних і 10 семінарів по 2 академічні години; 2 контрольні (модульні) роботи – 4 академічні години; 2 консультації, залік та іспит – 8 академічних годин)

Самостійна робота слухачів курсу: 78 годин.

Форма підсумкового оцінювання: іспит.

АНОТАЦІЯ

Анотація курсу

Навчальний курс *«Техніка, методика та методологія дослідницької праці: основи підготовки дисертаційних студій»* розрахований на істориків – слухачів (аспірантів), які мають освітньо-кваліфікаційний рівень магістра.

Курс складається із двох змістовних модулів і побудований за вимогами Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS).

Навчальний курс безпосередньо пов'язаний із нормативними курсами з філософії науки і культури, джерелознавства, спеціальними історичними дисциплінами та вибірковими курсами з історіографії й історії України. Курс базується на раніше засвоєному матеріалі і спрямований на систематизацію, поглиблення й практичне застосування знань із даної дисципліни.

Мета навчальної дисципліни: систематизувати і розширити знання про дослідницькі практики стратегії й алгоритми, види і жанри історичних студій, основні етапи наукової праці, пов'язані з підготовкою, написанням та апробацією дисертаційних робіт.

Завдання навчальної дисципліни: ознайомити слухачів з основними видами наукової продукції, практиками, техніками і методиками, методологічними й теоретичними засадами праці історика, передусім із термінологією, дослідницькими стратегіями й алгоритмами підготовки та написання дисертаційних студій.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

| Шифр згідно з ОНП | Компетентності |
|-------------------------------------|--|
| Загальні компетентності (ЗК) | |
| ЗК2 | Здатність використовувати у професійній діяльності базові загальні знання з різних наук (філософії науки та культури, педагогіки, біології, медицини, антропології, мистецтвознавства, демографії тощо). |
| ЗК 3 | Здатність до розуміння широкого кола філософсько-світоглядних проблем, глибокого усвідомлення суспільних процесів, причино-наслідкових зв'язків. |
| ЗК 4 | Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології у різних видах професійної діяльності; володіти основними методами і засобами набуття, зберігання та обробки інформації; знаходити необхідну інформацію, критично її осмислювати, порівнювати та аналізувати з метою визначення рівня її вірогідності; користуватися бібліотечними та архівними фондами як традиційними, так і електронними. |
| ЗК 6 | Здатність виявляти, формулювати і розв'язувати дослідницькі проблеми, приймати обґрунтовані рішення та створювати алгоритм їхнього втілення у практику. |
| ЗК 7 | Здатність до наукового пошуку; володіння необхідним дослідницьким інструментарієм; адекватного висвітлення та поширення історичних знань. |
| Фахові компетентності (ФК) | |
| ФК 2 | Володіння сучасною науковою термінологією, глибоке розуміння змісту фахових термінів. |
| ФК 3 | Знання з філософії історії, зокрема розуміння сутності історичних теорій щодо реконструкції минулого людства, обізнаність з основними науковими напрямками та науковими школами. |
| ФК 4 | Навички із застосування спеціального інструментарію з метою відбору, аналізу, інтерпретації історичних джерел, верифікації наведеної в них інформації. |
| ФК 6 | Вміння застосовувати під час дослідження класичні та сучасні наукові методи, зокрема історичні та міждисциплінарні, адекватно визначати методику дослідження відповідно до висунутих завдань та сформульованих цілей. |
| ФК 7 | Здатність до різних видів історичного аналізу (історико-логічний, компаративний, ретроспективний). |

| | |
|--|--|
| ФК 8 | Вміння адаптувати ідеї та гіпотези істориків-попередників до сучасної дослідницької практики. |
| ФК 9 | Здатність визначати вплив соціокультурного середовища, політичної системи на формування особистості та роль особистості в історії. |
| Програмні результати навчання (ПРН) | |
| ПРН 1 | Вільно володіти всім арсеналом знань про минуле людства, закони і тенденції розвитку суспільства, інструменти та практики його вивчення. |
| ПРН 2 | Знати основні теорії, ідеї, концепції, напрямки історичних досліджень як класичних, так і новітніх, зокрема локальної історії, регіоналістики, просопографії, усної історії, інтелектуальної історії тощо. |
| ПРН 3 | Опанувати сучасну термінологічну систему та понятійний апарат історичної науки і соціогуманітаристики |
| ПРН 4 | Уміти збирати, опрацьовувати та зберігати наукову інформацію за допомогою сучасних інформаційних технологій. |
| ПРН 5 | Уміти відбирати, аналізувати, класифікувати джерела для здійснення наукового дослідження, визначати рівень їхньої достовірності та інформативності, верифікувати наведені в них відомості. |
| ПРН 6 | Втілювати в історичному дослідженні вже існуючі теоретичні розробки, визначати наявні проблеми, шукати шляхи їхнього розв'язання. |
| ПРН 7 | Уміти визначати мету, завдання, створювати алгоритм дослідження, комплексно підходити до вирішення проблеми, вирізняти головне, робити узагальнення. |
| ПРН 8 | Уміння обирати методологічний інструментарій та стратегічні підходи відповідно до особливостей наукового дослідження, його мети та завдань, розглядати проблему. |
| ПРН 11 | Професійно презентувати результати власних досліджень, наочно демонструвати власний внесок у розробку певної наукової проблеми. |
| ПРН 13 | Дотримуватися принципів академічної доброчесності у дослідницькій та науково-педагогічній діяльності. |
| ПРН 14 | Бути здатним до саморозвитку та самовдосконалення, до постійного підвищення власного фахового рівня. |

| | |
|---------------|---|
| ПРН 15 | Брати на себе відповідальність за результати власного дослідження, його фаховий рівень. |
|---------------|---|

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Тематичний план

| № з/п | Назва теми | Загальна кількість годин | Лекції | Семінари, підсумковий модульний контроль (контрольні роботи), залік та іспит | Самостійна робота |
|--|--|--------------------------|--------|--|-------------------|
| Модуль 1. Види та жанри історичних студій | | | | | |
| 1 | Введення до структури та призначення курсу. Базові поняття-інструменти | 6 | 2 | | 4 |
| 2 | Евристика в історичному дослідженні. Евристичні стратегії, практики й алгоритми історика | 8 | 2 | 2 | 4 |
| 3 | Техніка та методика робочих записів. Основні способи згортання, розгортання й комбінування інформації. Конспективна фіксація, летючі картки, смислові накиди-фрагменти, робочі плани та нариси | 8 | 2 | 2 | 4 |
| 4 | Провідні види та жанри історичних студій. Стратегії підготовки і написання, структура й архітектоніка | 6 | 2 | | 4 |
| 5 | Стаття / розвідка як найпоширеніший вид історичних студій. Основні різновиди статей | 6 | 2 | | 4 |
| 6 | Рецензія як найоперативніший вид історичних праць. Різновиди рецензій | 8 | 2 | 2 | 4 |

| | | | | | |
|--|--|-----------|-----------|-----------|-----------|
| 7 | Монографія як вид історичної студії. Видові особливості та різновиди монографічних досліджень | 8 | 2 | 2 | 4 |
| 8 | Есе, нарис, огляд і реферат як види історичних студій | 6 | 2 | | 4 |
| 9 | Жанрові та видові межі історичних студій. Трансформери, або Студії з подвійною належністю. Жанрові, видові та стильові мутації | 6 | 2 | | 4 |
| 10 | Дисертація як кваліфікаційна студія у жанровій і видовій структурі наукових праць | 8 | 2 | 2 | 4 |
| <i>Підсумковий модульний контроль (контрольна робота)</i> | | 2 | - | 2 | - |
| <i>Проміжний підсумковий контроль (консультація і залік)</i> | | 4 | - | 4 | - |
| Всього за модуль 1 | | 76 | 20 | 16 | 40 |

| Модуль 2. Дисертаційна студія. Основні етапи підготовки та стратегії написання | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| 1 | Вибір теми і формулювання проблеми. «Виношування» задуму та контурів планування | 8 | 2 | 2 | 4 |
| 2 | Локалізація предметної області та об'єкта, просторових і хронологічних меж дисертаційної роботи | 6 | 2 | | 4 |
| 3 | Вибір інструментарію. Методи, терміни-інструменти, ієрархія проблем і концептуальні пропозиції автора як неодмінні атрибути дисертації | 8 | 2 | 2 | 4 |
| 4 | Архітектоніка та композиція дисертаційної праці. Мова науки. Авторська демаркація між «своїм» і «чужим» текстом, припущеннями й твердженнями, гіпотезою та концепцією | 6 | 2 | | 4 |

| | | | | | |
|---|---|------------|-----------|-----------|-----------|
| 5 | Історіографічний і джерельний огляди як формати введення до провідної проблематики дисертаційної студії | 8 | 2 | 2 | 4 |
| 6 | Стратегії викладу, способи аргументації, генералізації, узагальнення, проміжні та заключні висновки. Проблема представлення новизни | 6 | 2 | | 4 |
| 7 | Науковий апарат й оформлення дисертаційної студії. Вимоги кваліфікації та діапазон можливостей | 8 | 2 | 2 | 4 |
| 8 | Дисертаційний текст і додаткові / уточнюючі / доповнюючі контексти. Структурні апендикси дисертації. Таблиці, схеми, діаграми ілюстративний і картографічний матеріал, документальні додатки, хронології, синхронології, глосарій, тезаурус | 8 | 2 | 2 | 4 |
| 9 | Формати та способи наукової апробації | 6 | 2 | | 4 |
| 10 | Нормативні документи та конвенціональні / неписані вимоги до дисертаційних праць | 4 | 2 | | 2 |
| <i>Підсумковий модульний контроль (контрольна робота)</i> | | 2 | - | 2 | - |
| Всього за модуль 2 | | 70 | 20 | 12 | 38 |
| <i>Підсумковий контроль (консультація та іспит)</i> | | 4 | - | 4 | - |
| Разом за курс | | 150 | 40 | 32 | 78 |

| № з/п | Теми семінарів | Кількість годин |
|--|----------------|-----------------|
| Модуль 1. Види та жанри історичних студій | | |

| | | |
|-----------|---|---|
| Семінар 1 | <p align="center">Техніка, методика та методологія. Базові поняття-інструменти й евристичні алгоритми</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття «методика» і «методологія» 2. Евристичні алгоритми 3. Комбінація евристичних запитів <p>Літ.: <i>Брайчевський М.</i> Вступ до історичної науки: Курс лекцій. – К., 1995. – 168 с. <i>Воблий К.Г.</i> Організація роботи наукового працівника (методика і техніка). – 3-тє вид. – К., 1969. – 178 с. <i>Доманська Е.</i> Історія та сучасна гуманітаристика. – К., 2012. – 264 с. <i>Крип'якевич І.</i> Нарис методики історичних досліджень // Український історичний журнал. – 1967. – № 2. – С. 100–106; № 3. – С. 113–115; № 4. – С. 106–108; № 7. – С. 121–123; № 8. – С. 113–116; № 9. – С. 130–132; № 10. – С. 94–97. <i>Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М.</i> Організація та методика науково-дослідницької діяльності. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К., 2002. – 295 с. <i>Ясь О.</i> Поняття «методика» і «методологія»: співвідношення, субординація та функціональне призначення // Історичний журнал. – 2005. – № 4. – С. 45–56. <i>The Postmodern History Reader / Ed. K. Jenkins. – London; New York, 1998. – XIII, 443 p.</i></p> | 2 |
| Семінар 2 | <p align="center">Згорання, розгорання й комбінування інформації у робочих записах і чернеткових матеріалах</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Конспективні записи й летючі картки 2. Сміслові накиди-фрагменти 3. Робочі плани й нариси <p>Літ.: <i>Воблий К.Г.</i> Організація роботи наукового працівника (методика і техніка). – 3-тє вид. – К., 1969. – 178 с. <i>Дашкевич Я.Р.</i> Мирон Кордуба та його «Бібліографія історії України» // Український археографічний щорічник: Нова серія. – К., 2001. – Т. 8/9. – Вип. 5/6. – С. 16–24. <i>Еко У.</i> Як написати дипломну роботу: Гуманітарні науки / Пер. за ред. О. Глотова. – Тернопіль, 2007. – 224 с. Карткові каталоги в системі науково-інформаційних ресурсів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського: метод. посіб. / Уклад. Г.А. Кузьменко, Т.П. Медвідь. – К., 2015. – 48 с. <i>Ясь О.</i> З історії конспективних записів та «летючих карток» // Історія в школах України. – 2002. – № 6. – С. 44–48. <i>Ясь О.</i> З історії конспектів та «рухомих карток» // Історія України. – 2002. – № 45. – С. 12–13; № 48. – С. 5–12. <i>Ясь О.</i> З історії методико-технічних прийомів науково-дослідної праці: «летючі картки» та конспективні записи // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: Зб. наук. пр.: У 2 ч. – К., 2005. – Ч. 12, част. 2. – С. 118–153.</p> | 2 |

| | | |
|-----------|--|---|
| | <p><i>Holtom D., Fisher E.</i> Enjoy Writing Your Science Thesis or Dissertation! A Step by Step Guide to Planing and Writing Dissertations and Theses for Undergraduate and Graduate Science Students. – London, 1999. – XVI, 278 p.</p> <p><i>Roberts C.M.</i> The Dissertation Journey: A Practical and Comprehensive Guide to Planning, Writing, and Defending Your Dissertation. – 2nd ed. – Thousand Oaks; London, 2010. – XVIII, 229 p.</p> | |
| Семінар 3 | <p style="text-align: center;">Стаття та рецензія – видові особливості й жанрові можливості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Стаття та її різновиди 2. Рецензія як вид і жанр історичних писань 3. Рецензійні статті й огляди як вислід видового та жанрового сполучення <p>Лит.:</p> <p><i>Бондар Є.П.</i> Стаття в газеті: Курс лекцій. – К., 1972. – 74 с.</p> <p><i>Величко В.А., Лактіонова Т.М.</i> Як написати наукову статтю (поради аспіранту). – Харків, 2017. – 42 с.</p> <p><i>Гирич І.</i> Рецензійний жанр у творчості М. Грушевського // <i>Грушевський М.</i> Твори у 50 т. – Львів, 2008. – Т. 14. – С. V–XIX.</p> <p><i>Капраль М., Фелонюк А.</i> Рецензійна діяльність Михайла Грушевського у 1905–1913 рр. // <i>Грушевський М.</i> Твори у 50 т. – Львів, 2012. – Т. 16. – С. V–XXII.</p> <p><i>Корнева Н.А.</i> Рецензія в сучасному науковому дискурсі: семантико-композиційний та комунікативно-прагматичний аспекти: Автореф. дис. ... к.філол.н.: 10.02.15. – К., 2010. – 21 с.</p> <p><i>Пришляк В.</i> Мирон Кордуба та Іван Джиджора: рецензент і автор // До джерел: Зб. наук. пр. на пошану О. Купчинського з нагоди його 70-річчя: У 2 т. – Київ; Львів, 2004. – Т. 2. – С. 527–545.</p> <p><i>Соколишин О.</i> Що читач хотів би знати про нові видання (Або як не слід писати рецензії) // Українська книга (Філадельфія). –1975. – № 3/4. – С. 73–74.</p> <p><i>Ясь О.</i> Рецензія як вид наукової продукції (Кілька думок до постави проблеми) // На службі Кліо: Зб. наук. пр. на пошану Л.Р. Винара з нагоди 50-ліття його наукової діяльності / Гол. ред. М. Брайчевський, І. Гирич, О. Домбровський. – Київ; Нью-Йорк; Торонто; Париж; Львів, 2000. – С. 660–669.</p> <p><i>Ясь О.</i> Рецензія у науковій творчості історика: проблеми різновидів та функціонального призначення // Україна модерна. – 2007. – Ч. 12/1. – С. 97–128.</p> <p><i>Bruce I.</i> Academic Writing and Genre: A Systematic analysis. – London; New York, 2008. – VI, 194 p.</p> <p><i>Belcher W.L.</i> Writing Your Journal Article in 12 Weeks: A Guide to Academic Publishing Success. – Thousand Oaks, 2009. – XXI, 351 p.</p> | 2 |

| | | |
|-----------|--|---|
| Семінар 4 | <p align="center">Монографія та її роль у наукових практиках і стратегіях історика</p> <ol style="list-style-type: none"> Генеza та призначення монографічного жанру Монографія – видові метаморфози і жанрові трансформації Індивідуальні та колективні монографії <p><i>Літ.:</i> <i>Тимошик М.</i> Книга для автора, редактора, видавця: Практичний посібник. – 2-ге вид. – К., 2006. – 560 с. <i>Ясь О.</i> Монографічні студії в українській історіографії другої половини ХІХ ст. // Історіографічні дослідження в Україні. – К., 2004. – Вип. 14. – С. 365–404. <i>Ясь О.</i> Монографія «Політичні та економічні зв'язки України з Росією в середині ХVІІ ст.» у науковій спадщині Ф. Шевченка // Український історичний журнал. – 2014. – № 3. – С. 168–200. <i>Bruce I.</i> Academic Writing and Genre: A Systematic analysis. – London; New York, 2008. – VI, 194 p.</p> | 2 |
| Семінар 5 | <p align="center">Дисертація та її місце у видовій структурі історичних праць</p> <ol style="list-style-type: none"> Дисертація у світлі видового канону і жанрових особливостей Різновиди дисертаційних студій Дисертаційне дослідження у координатах сучасного історичного та соціогуманітарного знання <p><i>Літ.:</i> <i>Воротіна Л.І., Воротін В.Є., Гуткевич С.О.</i> Кандидатська дисертація: методика написання і захисту: Посіб. аспірантів і здобувачів наукових ступенів. – К., 2006. – 135 с. <i>Прадід Ю.Ф.</i> Кандидатська дисертація: 150 запитань і відповідей. – 2-те вид., випр. і доп. – Сімферополь, 2000. – 79 с. <i>Толубко В.Б., Тупкало В.М., Козелков С.В.</i> Дисертація: методичні рекомендації здобувачам наукових ступенів. – К., 2014. – 189 с. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня (Методичні поради) / Авт.-упоряд. Л.А. Пономаренко. – 5-те вид., випр. і доп. – К., 2011. – 79 с. <i>Brubaker D.L., Murray R.T.</i> Theses and Dissertations: A Guide to Planning, Research, and Writing. – Westport, 2000. – X, 294 p. <i>Cooley L., Lewkowicz J.</i> Dissertation Writing in Practice Turning Ideas into Text. – Hong Kong, 2003. – VII, 212 p.</p> | 2 |

| № з/п | Теми семінарів | Кількість годин |
|--|----------------|-----------------|
| Модуль 2. Види та жанри історичних студій | | |

| | | |
|-----------|--|---|
| Семінар 1 | <p>«Виношування» дисертаційного проєкту, вибір теми і формулювання проблеми у практиках історика</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Стадія проєктування 2. Проблемне поле та побудова ієрархії проблем 3. Локалізація предмета й об'єкта, просторових і часових меж дослідження <p><i>Лит.:</i> <i>Воблий К.Г.</i> Організація роботи наукового працівника (методика і техніка). – 3-тє вид. – К., 1969. – 178 с. <i>Яковенко Н.</i> Вступ до історії. – К., 2007. – 375 с. <i>Ясь О.</i> З методики історичного дослідження (кілька думок щодо вибору теми і формулювання проблеми) // Історичний журнал. – 2003. – № 1. – С. 111–117. <i>Holtom D., Fisher E.</i> Enjoy Writing Your Science Thesis or Dissertation! A Step by Step Guide to Planing and Writing Dissertations and Theses for Undergraduate and Graduate Science Students. – London, 1999. – XVI, 278 p.</p> | 2 |
| Семінар 2 | <p>Методи та терміни як дослідницькі інструменти</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класичні і неklasичні методи історичного дослідження 2. Понятійний апарат і його інструментальна роль 3. Дослідницькі стратегії та концептуальні пропозиції <p><i>Лит.:</i> <i>Запкільняк Л.О.</i> Методологія історії від давнини до сучасності. – Львів, 1999. – 226 с. <i>Колесник І.</i> Українська історіографія: концептуальна історія / за ред. В. Смолія. – К., 2013. – 566 с. <i>Нові підходи до історіописання / За ред. П. Берка.</i> — К., 2010. — 368 с. <i>Ясь О.</i> Поняття «культурна епоха» та «стиль мислення» як дослідницькі інструменти // Symposium historiographicum Czercasiensium = Черкаський історіографічний симпозиум / За ред. В. Масненка. – Черкаси, 2017. – Т. II: (Нові сенси історичного знання). – С. 21–36. <i>Ясь О.</i> Порівняльно-історичний метод у дослідницьких практиках Михайла Драгоманова // Український історичний журнал. – 2012. – № 2. – С. 133–158. <i>Ясь О.</i> Типологічний метод у дослідницьких практиках В. Антоновича // Історіографічні дослідження в Україні. – К., 2010. – Вип. 20. – С. 61–86. <i>Megill A.</i> Historical Knowledge, Historical Error. A Contemporary Guide to Practice / With contributions by S. Shepard and P. Nonenberger. – Chicago; London, 2007. – XIV, 288 p. <i>Tosh J.</i> The Pursuit of History. Aims, Methods and New Directions in the Study of Modern History. – 5th ed. – London, 2010. –XII, 352 p.</p> | 2 |
| Семінар 3 | <p>Історіографічне та джерелознавче введення до провідної проблематики дисертації</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історіографічне впровадження до провідної проблематики 2. Джерельний огляд 3. Методологічні уваги та концептуальні пропозиції | 2 |

| | | |
|------------------|---|---|
| | <p>Лит.: <i>Вжосек В.</i> Історія – Культура – Метафора. Постановня неklasичної історіографії. Про історичне мислення. – К., 2011. – 296 с. <i>Зашильняк Л.</i> Сучасна світова історіографія / Наук. ред. М.Г. Крикун. – Львів, 2007. – 312 с. <i>Калакура Я.С.</i> Методологія історіографічного дослідження: науково-методичний посібник. – К., 2016. – 319 с. <i>Яремчук В.</i> Українська історіографія: суспільно-політична історія: посібник. – Острого, 2017. – 288 с. <i>Ясь О.</i> Поняття «стиль мислення»: функціональність, зміст, інструментальний потенціал // Історичний журнал. – 2006. – № 6. – С. 52–61. <i>Burrow J.</i> A History of Histories. Epics, Chronicles, Romances and Inquiries from Herodotus and Thucydides to the Twentieth Century. – New York, 2008. – XVIII, 519 p. <i>Tosh J.</i> The Pursuit of History. Aims, Methods and New Directions in the Study of Modern History. – 5th ed. – London, 2010. – XII, 352 p.</p> | |
| Семінар 4 | <p>Композиція та архітектоніка дисертаційної роботи 1. Структура дисертації у світлі нормативних вимог 2. Архітектоніка дисертаційної студії як діапазон можливостей і варіацій 3. Стратегії викладу й аргументації</p> <p>Лит.: <i>Бочковський О.І.</i> Структура часопису (нарис архітектоніки часопису). – Подєбради, 1938. – 35 с. <i>Воблій К.Г.</i> Організація роботи наукового працівника (методика і техніка). – 3-те вид. – К., 1969. – 178 с. <i>Еко У.</i> Як написати дипломну роботу: Гуманітарні науки / Пер. за ред. О. Глотова. – Тернопіль, 2007. – 224 с. <i>Ясь О.</i> З методики і термінології історичного дослідження: поняття «архітектоніка», «структура» та «техніка викладу» // Історичний журнал. – 2004. – № 1/2. – С. 79–86. <i>Holtom D., Fisher E.</i> Enjoy Writing Your Science Thesis or Dissertation! A Step by Step Guide to Planing and Writing Dissertations and Theses for Undergraduate and Graduate Science Students. – London, 1999. – XVI, 278 p.</p> | 2 |
| Семінар 5 | <p>Науковий апарат дисертаційної студії 1. Науковий апарат: основні компоненти і структура 2. Структурні апендикси дисертації як спосіб введення додаткових / уточнюючих контекстів до провідної проблематики 3. Бібліографічне оформлення</p> <p>Лит.: Вимоги до оформлення дисертації (наказ МОН 12 січня 2017 р. № 40) [Електронний ресурс]: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#Text Тимчасовий порядок присудження ступеня доктора</p> | 2 |

| | | |
|---------------------------------------|---|---|
| | <p>філософії (затверджено Постановою КМУ від 6 березня 2019 р. № 167) [Електронний ресурс]: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019-%D0%BF#n18</p> <p><i>Толубко В.Б., Тупкало В.М., Козелков С.В.</i> Дисертація: методичні рекомендації здобувачам наукових ступенів. – К., 2014. – 189 с.</p> <p>Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня (Методичні поради) / Авт.-упоряд. Л.А. Пономаренко. – 5-те вид., випр. і доп. – К., 2011. – 79 с.</p> <p><i>Brubaker D.L., Murray R.T.</i> Theses and Dissertations: A Guide to Planning, Research, and Writing. – Westport, 2000. – X, 294 p.</p> <p><i>Cooley L., Lewkowicz J.</i> Dissertation Writing in Practice Turning Ideas into Text. – Hong Kong, 2003. – VII, 212 p.</p> <p><i>Roberts C.M.</i> The Dissertation Journey: A Practical and Comprehensive Guide to Planning, Writing, and Defending Your Dissertation. – 2nd ed. – Thousand Oaks; London, 2010. – XVIII, 229 p.</p> | |
| Підсумковий модульний контроль | Контрольні роботи | 4 |
| Проміжний підсумковий контроль | Консультація і залік | 4 |
| Підсумковий контроль | Консультація та іспит | 4 |

Самостійна робота виконується на основі опрацювання лекційного матеріалу, додаткової літератури задля кращого засвоєння ідей, положень, термінів, алгоритмів і стратегій навчального курсу та підготовки дослідницької роботи **за проблематикою, заздалегідь узгодженою з викладачем**

ПОРЯДОК І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання успішності аспіранта за кожним із запланованих видів робіт здійснюється у відповідності до таких критеріїв:

| Вид роботи | Кількість балів за один вид роботи | Критерії оцінювання | Максимальна кількість балів за курс |
|--------------------------|---|---|--|
| <i>Практичне заняття</i> | 2 | Аспірант ставить змістовні запитання, висловлює | За практичні заняття (семінари) – 20 |

| | | | |
|--|-----|---|---------------------------|
| <i>(семінари)</i> | | аргументовані зауваження, бере участь у дискусії. | |
| | 1-2 | Аспірант ставить запитання, але не висловлює аргументованих зауважень та/або не бере участі в дискусії. | |
| | 0 | Пасивна участь у практичному занятті. | |
| Самостійна робота (письмова робота – дослідницька студія) | 5 | Роботу виконано і подано вчасно; автор демонструє аналітичний та творчий підхід, знання особливостей досліджуваного явища, виклад є логічним. Роботу оформлено відповідного до чинних вимог. | За самостійну роботу – 10 |
| | 3-4 | Роботу виконано і подано вчасно; автор демонструє аналітичний та творчий підхід, знання особливостей досліджуваного явища, виклад є в цілому логічним. Але є незначні недоліки: деяка непослідовність у викладенні матеріалу, певні прогалини у розумінні явища, фактичні помилки. Роботу оформлено відповідного до чинних вимог, але є невеликі хиби в оформленні. | |
| | 2 | Роботу виконано і подано вчасно; автор демонструє непогане знання матеріалу, але є значна кількість недоліків різного характеру, структурні порушення, нелогічність у викладі матеріалу, нехтування приписами оформлення роботи | |
| | 1 | Роботу подано невчасно; автор не засвоїв необхідний матеріал, не розуміє досліджуваного явища. | |

| | | | |
|-------------------------------------|-----|--|---------------------------|
| | 0 | Робота не підготовлена аспірантом | |
| <i>Контрольні (модульні роботи)</i> | 5 | Аспірант надав вичерпні відповіді на всі питання контрольної роботи, продемонстрував глибоке знання матеріалу | За контрольні роботи – 10 |
| | 3-4 | Аспірант надав вичерпні відповіді на всі питання контрольної роботи, але є незначні недоліки: деяка непослідовність у викладенні матеріалу, певні прогалини у розумінні явища, фактичні помилки. | |
| | 1-2 | Аспірант відповів не на всі питання контрольної роботи, не засвоїв необхідний матеріал. | |
| | 0 | Аспірант не відповів на жодне питання контрольної роботи чи не з'явився на контрольну роботу | |
| <i>Залік</i> | 30 | Аспірант демонструє глибокі знання, дає вичерпну відповідь на основні та додаткові питання, впевнено аргументує й обстоює свою позицію. | 30 |
| <i>Іспит</i> | 30 | Аспірант демонструє глибокі знання, дає вичерпну відповідь на екзаменаційні та додаткові питання, впевнено аргументує й обстоює свою позицію. | 30 |

РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

| Модулі | I | II |
|---|------|------|
| Семінари | 0-10 | 0-10 |
| Самостійна робота (письмова робота – дослідницька студія) | 0-5 | 0-5 |

| | | |
|------------------------------|-------|------|
| Контрольні (модульні роботи) | 0-5 | 0-5 |
| Робота за модулями | 0-20 | 0-20 |
| Проміжний контроль | 0-30 | |
| Підсумковий контроль (іспит) | 0-30 | |
| Всього за курс | 0-100 | |

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної університетської шкали оцінювання в національну 4-бальну шкалу та шкалу ECTS

| Рейтинговий показник | Оцінка за ECTS | Оцінка за національною шкалою | |
|----------------------|----------------------|--|--|
| | | Іспит | Залік |
| 90-100 | A (відмінно) | відмінно | зараховано |
| 82-89 | B (дуже добре) | добре | |
| 75-81 | C (добре) | | |
| 64-74 | D (задовільно) | задовільно | |
| 60-63 | E (достатньо) | | |
| 35-59 | FX (незадовільно) | незадовільно з можливістю повторного складання | незараховано з можливістю повторного складання |
| 1-34 | F (неприйнятно) | незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни | незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни |

Мінімальний рівень оцінки за роботу в семестрі для проміжного підсумкового контролю (заліку) становить 8 балів, мінімальний рівень оцінки для допуску для підсумкового контролю (іспит) – 35 балів. У разі отримання оцінки «неприйнятно» (нижче 8 балів для заліку, або нижче 35 балів для іспиту) аспірант зобов'язаний повторно пройти курс навчання із зазначеної дисципліни. У разі отримання оцінки «незадовільно» аспірант має право на два перескладання: викладачеві та комісії. При цьому максимальна підсумкова оцінка після перескладання може бути лише «достатньо». Замість перескладання комісії аспірант може обрати повторне вивчення дисципліни.

ФОРМАТИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль знань з метою перевірки рівня засвоєння слухачами певних тем навчальної програми відбувається під час проведення семінарських занять. Формами поточного контролю з дисципліни «Техніка, методика та методологія дослідницької праці: основи підготовки дисертаційних студій» є опитування, аналіз запропонованих для ознайомлення наукових статей і монографій, дискусії щодо викладених у них проблем, практичний тренінг із застосування здобутих знань, навичок і алгоритмів щодо власної дисертаційної роботи. Поточний контроль передбачає оцінювання відповідно до критеріїв, викладених у «Порядку і критеріях оцінювання».

Проміжний і підсумковий контроль передбачають *дві контрольні (модульні) роботи, залік та іспит*. Контрольні роботи відбуваються у письмовому форматі, а залік й іспит у форматі усної співбесіди в очному режимі і/або режимі відеоконференції. На контрольну роботу виносяться питання, що обговорювалися під час семінарських занять або викладалися на лекціях. На залік й іспит виносяться питання із запропонованих нижче переліків. За потреби ставляться додаткові/уточнюючі питання з обсягу навчального курсу.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, які виносяться на залік

1. Поняття «методика» та «методологія». Змісти і смисли, спільне й відмінне
2. Базові евристичні алгоритми. Комбінація бібліографічної та джерелознавчої евристики
3. Основні способи підготовчого документування
4. Згортання, розгортання та комбінування смислових фрагментів у підготовчих практиках історика
5. Типи робочих / чернеткових накидів
6. Підготовчі записи і робоче планування
7. Видові та жанрові риси статті / розвідки у структурі історичних студій
8. Основні різновиди статей. Стратегії написання й аргументації
9. Рецензія та її видові особливості
10. Різновиди рецензій і їх функціональне призначення
11. Рецензія як спосіб наукової експертизи й апробації ідей та концептів
12. Рецензійна стаття, її видові параметри та можливості
13. Суб'єктивний зв'язок автор-рецензент і його роль у науково-пізнавальному процесі
14. Монографія як дітище позитивістської історіографії
15. Монографія – видові риси та жанрові трансформації
16. Індивідуальні та колективні монографії у світлі жанрових і видових мутацій
17. Есе як спосіб репрезентації унікального авторського досвіду
18. Реферат як універсальний спосіб згортання та представлення наукової інформації
19. Нарис як жанр сучасного історичного письма
20. Огляд, його видові особливості та інформаційно-аналітичні функції
21. Студії-трансформери з подвійною чи мінливою видовою належністю: інструментальний потенціал і сюжетна варіативність
22. Видова «лінійка» історичних праць у світлі сучасного соціогуманітарного знання
23. Жанрові канони та видові мутації у неklasичному і сучасному історієписанні
24. Дисертація у видовій структурі історичних студій
25. Дисертація як кваліфікаційна робота. Різновиди дисертацій та їх призначення

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, які виносяться на іспит

1. Стадія «виношування» чи «утробний» етап історичного дослідження
2. Стратегії вибору теми та формулювання провідної проблематики
3. Маркування проблемного поля й побудова ієрархії проблем
4. Окреслення предметної області та об'єкта дослідження
5. Локалізація просторово-часових меж. Проблема історичної темпоральності й стратегії її локалізації
6. Наукові терміни як дослідницькі інструменти
7. Архітектоніка та структура дисертаційної роботи. Мистецтво системи і нормативні вимоги
8. Класичні методи
9. Некласичні методи
10. Історіографічне введення. Композиційне місце та інструментальне призначення
11. Огляд джерел як прикладна типологія
12. Методологічні уваги та їх представлення у дисертаційній роботі
13. Основні стратегії викладу та аргументації
14. Генералізація та екстраполяція
15. Гіпотези та гіпотетичні складові
16. Узагальнення, проміжні та заключні висновки. Проблема співвідношення й субординації
17. Проблема демаркації «свого» та «чужого» тексту
18. Мова науки. Метафоричні, наративні, логічні й епістемологічні виміри
19. Науковий апарат дисертації і його складові
20. Структурні апендикси дисертації. Основні види та їх призначення
21. Бібліографічне оформлення дисертаційної роботи
22. Наукова апробація. Головні формати та способи
23. Представлення авторської новизни у дисертаційному дослідженні
24. Концептуальні пропозиції та їх репрезентація у дисертаційній праці
25. Нормативні вимоги до дисертаційної студії

ПОЛІТИКА КУРСУ

Слухач зобов'язаний відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого розкладу, не запізнюватися. У випадку дистанційного навчання – завчасно перевіряти готовність технічних засобів, пристроїв і програмних продуктів.

У разі відсутності: через хворобу – аспірант зобов'язаний надати відповідний документ гаранту освітньо-наукової програми, через поважні особисті чи родинні обставини – пояснювальну записку на ім'я гаранта освітньо-наукової програми.

ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Виконання навчальних завдань і робіт має відповідати вимогам «Положення про дотримання академічної доброчесності науковими працівниками та здобувачами вищої освіти в Інституті історії України НАН України» (наказ № 15/1-од від 29.10.2018 року): http://history.org.ua/uploads/editor-files/2022_11/637479eca39be.pdf

НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

Вимоги до оформлення дисертації (наказ МОН 12 січня 2017 р. № 40) [Електронний ресурс]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#Text>

Тимчасовий порядок присудження ступеня доктора філософії (затверджено Постановою КМУ від 6 березня 2019 р. № 167) [Електронний ресурс]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019-%D0%BF#n18>

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

- Бондар Є.П.* Стаття в газеті: Курс лекцій. – К., 1972. – 74 с.
- Бочковський О.І.* Структура часопису (нарис архітекtonіки часопису). – Подєбради, 1938. – 35 с.
- Брайчевський М.* Вступ до історичної науки: Курс лекцій. – К., 1995. – 168 с.
- Величко В.А., Лактіонова Т.М.* Як написати наукову статтю (поради аспіранту). – Харків, 2017. – 42 с
- Вжосек В.* Історія – Культура – Метафора. Постаня неklasичної історіографії. Про історичне мислення. – К., 2011. – 296 с.
- Воблий К.Г.* Організація роботи наукового працівника (методика і техніка). – 3-ге вид. – К., 1969. – 178 с.
- Воротіна Л.І., Воротін В.Є., Гуткевич С.О.* Кандидатська дисертація: методика написання і захисту: Посіб. аспірантів і здобувачів наукових ступенів. – К., 2006. – 135 с.
- Гирич І.* Рецензійний жанр у творчості М. Грушевського // *Грушевський М.* Твори у 50 т. – Львів, 2008. – Т. 14. – С. V–XIX.
- Дашкевич Я.Р.* Мирон Кордуба та його «Бібліографія історії України» // Український археографічний щорічник: Нова серія. – К., 2001. – Т. 8/9.– Вип. 5/6. – С. 16–24.
- Доманська Е.* Історія та сучасна гуманітаристика. – К., 2012. – 264 с.
- Еко У.* Як написати дипломну роботу: Гуманітарні науки / Пер. за ред. О. Глотова. – Тернопіль, 2007. – 224 с.
- Зашикільняк Л.О.* Методологія історії від давнини до сучасності. – Львів, 1999. – 226 с.
- Зашикільняк Л.* Сучасна світова історіографія / Наук. ред. М.Г. Крикун. – Львів, 2007. – 312 с.
- Калакура Я.С.* Методологія історіографічного дослідження: науково-методичний посібник. – К., 2016. – 319 с.
- Капраль М., Фелонюк А.* Рецензійна діяльність Михайла Грушевського у 1905–1913 рр. // *Грушевський М.* Твори у 50 т. – Львів, 2012. – Т. 16. – С. V–XXII.
- Карткові каталоги в системі науково-інформаційних ресурсів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського: метод. посіб. / Уклад. Г.А. Кузьменко, Т.П. Медвідь. – К., 2015. – 48 с.
- Колесник І.* Українська історіографія: концептуальна історія / за ред. В. Смоля. – К., 2013. – 566 с.
- Колінгвуд Р.Дж.* Ідея історії / Пер. з англ. О. Мокровольський. – К, 1996. – 615 с.
- Корнева Н.А.* Рецензія в сучасному науковому дискурсі: семантико-композиційний та комунікативно-прагматичний аспекти: Автореф. дис. ... к.філол.н.: 10.02.15. – К., 2010. – 21 с.
- Крип'якевич І.* Нарис методики історичних досліджень // Український історичний журнал. – 1967. – № 2. – С. 100–106; № 3. – С. 113–115; № 4. – С. 106–108; № 7. – С. 121–123; № 8. – С. 113–116; № 9. – С. 130–132; № 10. – С. 94–97.
- Нові підходи до історіописання / За ред. П. Берка. — К., 2010. — 368 с.

Прадід Ю.Ф. Кандидатська дисертація: 150 запитань і відповідей. – 2-ге вид., випр. і доп. – Сімферополь, 2000. – 79 с.

Пришляк В. Мирон Кордуба та Іван Джиджора: рецензент і автор // До джерел: Зб. наук. пр. на пошану О. Купчинського з нагоди його 70-річчя: У 2 т. – Київ; Львів, 2004. – Т. 2. – С. 527–545.

Соколишин О. Що читач хотів би знати про нові видання (Або як не слід писати рецензії) // Українська книга (Філадельфія). – 1975. – № 3/4. – С. 73–74.

100 запитань і 100 відповідей про підготовку і атестацію наукових і науково-педагогічних працівників. Довідник / За ред. Р.В. Бойка. – К., 2003. – 80 с.

Тимошик М. Книга для автора, редактора, видавця: Практичний посібник. – 2-ге вид. – К., 2006. – 560 с.

Толубко В.Б., Тупкало В.М., Козелков С.В. Дисертація: методичні рекомендації здобувачам наукових ступенів. – К., 2014. – 189 с.

Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К., 2002. – 295 с.

Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня (Методичні поради) / Авт.-упоряд. Л.А. Пономаренко. – 5-те вид., випр. і доп. – К., 2011. – 79 с.

Яковенко Н. Вступ до історії. – К., 2007. – 375 с.

Яремчук В. Українська історіографія: суспільно-політична історія: посібник. – Острог, 2017. – 288 с.

Ясь О. З історії конспективних записів та «летючих карток» // Історія в школах України. – 2002. – № 6. – С. 44–48.

Ясь О. З історії конспектів та «рухомих карток» // Історія України. – 2002. – № 45. – С. 12–13; № 48. – С. 5–12.

Ясь О. З історії методико-технічних прийомів науково-дослідної праці: «летючі картки» та конспективні записи // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: Зб. наук. пр.: У 2 ч. – К., 2005. – Ч. 12, част. 2. – С. 118–153.

Ясь О. З методики і термінології історичного дослідження: поняття «архітектоніка», «структура» та «техніка викладу» // Історичний журнал. – 2004. – № 1/2. – С. 79–86.

Ясь О. З методики історичного дослідження (кілька думок щодо вибору теми і формулювання проблеми) // Історичний журнал. – 2003. – № 1. – С. 111–117.

Ясь О. Монографічні студії в українській історіографії другої половини ХІХ ст. // Історіографічні дослідження в Україні. – К., 2004. – Вип. 14. – С. 365–404.

Ясь О. Монографія «Політичні та економічні зв'язки України з Росією в середині ХVІІ ст.» у науковій спадщині Ф. Шевченка // Український історичний журнал. – 2014. – № 3. – С. 168–200.

Ясь О. Поняття «методика» і «методологія»: співвідношення, субординація та функціональне призначення // Історичний журнал. – 2005. – № 4. – С. 45–56.

Ясь О. Поняття «стиль мислення»: функціональність, зміст, інструментальний потенціал // Історичний журнал. – 2006. – № 6. – С. 52–61.

Ясь О. Порівняльно-історичний метод у дослідницьких практиках Михайла Драгоманова // Український історичний журнал. – 2012. – № 2. – С. 133–158.

Ясь О. Рецензія як вид наукової продукції (Кілька думок до постави проблеми) // На службі Клію: Зб. Наук. пр. на пошану Л.Р. Винара з нагоди 50-ліття його наукової діяльності / Гол. ред. М. Брайчевський, І. Гирич, О. Домбровський. – Київ; Нью-Йорк; Торонто; Париж; Львів, 2000. – С. 660–669.

Ясь О. Рецензія у науковій творчості історика: проблеми різновидів та функціонального призначення // Україна модерна. – 2007. – Ч. 12/1. – С. 97–128.

Ясь О. Типологічний метод у дослідницьких практиках В. Антоновича // Історіографічні дослідження в Україні. – К., 2010. – Вип. 20. – С. 61–86.

Belcher W.L. Writing Your Journal Article in 12 Weeks: A Guide to Academic Publishing Success. – Thousand Oaks, 2009. – XXI, 351 p.

Brubaker D.L., Murray R.T. Theses and Dissertations: A Guide to Planning, Research, and Writing. – Westport, 2000. – X, 294 p.

Bruce I. Academic Writing and Genre: A Systematic analysis. – London; New York, 2008. – VI, 194 p.

Burrow J. A History of Histories. Epics, Chronicles, Romances and Inquiries from Herodotus and Thucydides to the Twentieth Century. – New York, 2008. – XVIII, 519 p.

Cooley L., Lewkowicz J. Dissertation Writing in Practice Turning Ideas into Text. – Hong Kong, 2003. – VII, 212 p.

Holtom D., Fisher E. Enjoy Writing Your Science Thesis or Dissertation! A Step by Step Guide to Planing and Writing Dissertations and Theses for Undergraduate and Graduate Science Students. – London, 1999. – XVI, 278 p.

Megill A. Historical Knowledge, Historical Error. A Contemporary Guide to Practice / With contributions by S. Shepard and P. Honenberger. – Chicago; London, 2007. – XIV, 288 p.

The Postmodern History Reader / Ed. K. Jenkins. – London; New York, 1998. – XIII, 443 p.

Roberts C.M. The Dissertation Journey: A Practical and Comprehensive Guide to Planning, Writing, and Defending Your Dissertation. – 2nd ed. – Thousand Oaks; London, 2010. – XVIII, 229 p.

Tosh J. The Pursuit of History. Aims, Methods and New Directions in the Study of Modern History. – 5th ed. – London, 2010. –XII, 352 p.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

Електронна бібліотека Інституту історії України НАН України
<http://history.org.ua/uk>

Електронна бібліотека «Чтиво»

<https://chtvvo.org.ua>

Електронна бібліотека «Diasporiana»

<https://diasporiana.org.ua>

Цифрова бібліотека історико-культурної спадщини

[http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_ir/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=NAV&P21DBN=ELIB)

[bin/irbis_ir/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=NAV&P21DBN=ELIB](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_ir/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=NAV&P21DBN=ELIB)

Англomовна Енциклопедія України в Інтернеті

<http://www.encyclopediaofukraine.com/>

Енциклопедія сучасної України

<http://esu.com.ua/>

Енциклопедія історії України

[http://resource.history.org.ua/cgi-](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU)

[bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU)